

ณ กาลครั้งหนึ่ง
ที่ มูลนิธิฯ มาฆบูชา
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

โดย

วันชัย ภู่งาม

ณ กาลครั้งหนึ่ง ที่ มูลนิธิฯ มาฆบูชา ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

เนื่องในโอกาสวันมาฆบูชา วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๕๗ มูลนิธิศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้จัดให้มีการสนทนารธรรม ที่มูลนิธิฯ นำโดย ท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ประธานมูลนิธิฯ และคณะวิทยากรของมูลนิธิฯ ระหว่างเวลา ๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

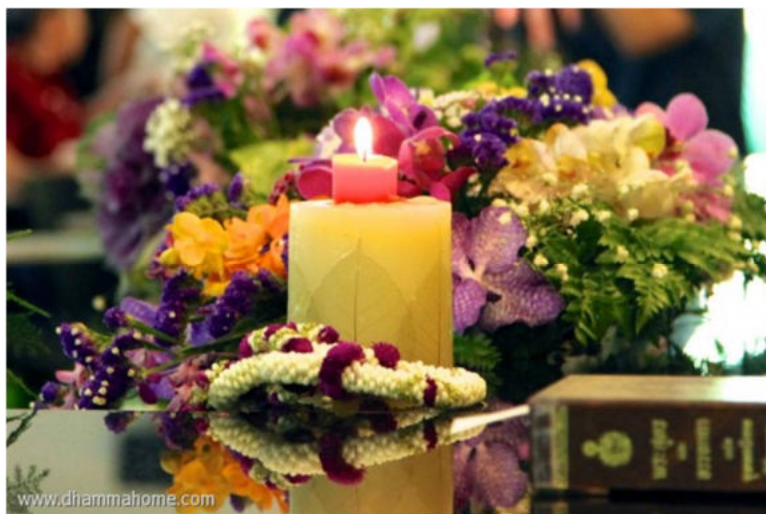
ขออนุญาตนำความการสนทนารธรรมบางตอน มาฝากให้ทุก ๆ ท่าน ได้พิจารณา เช่นเคย ซึ่งเป็นข้อความที่น่าพิจารณาอย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่ศึกษาธรรมะ ในความละเอียด ไม่เผลอ ไม่ข้าม คำต่าง ๆ ที่ได้ยินได้ฟัง ด้วยคิดว่า เข้าใจแล้ว แม้เพียงคำว่า "บาป" และ "การไม่ทำบาป" และ "จิต" ซึ่งทุกคนได้ยินบ่อย ๆ ในชีวิตประจำวัน แต่มักข้ามไปเสมอ ๆ ซึ่งท่านอาจารย์ได้เมตตาแสดงไว้อย่างละเอียด ไพเราะลึกซึ้งยิ่ง ดังต่อไปนี้ครับ

ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์

[๕๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ได้ยินว่า ณ ที่นั้น พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าวิปัสสี ทรงสวดพระปาติโมกข์ ในที่ประชุมพระภิกษุสงฆ์ดังนี้ ชันติ คือ ความทนทาน เป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า พระนิพพานเป็นธรรมอย่างยิ่ง ผู้ทำร้ายผู้อื่น ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิต ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะเลย การไม่ทำบาปทั้งสิ้น การยังกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่กล่าวร้าย ๑ การไม่ทำร้าย ๑ ความสัจรวมในพระปาติโมกข์ ๑ ความเป็นผู้รู้ประมาณในภัตตาหาร ๑ ที่นอนที่นั่งอันสงัด ๑ การประกอบความเพียรในอธิจิต ๑ หกอย่างนี้ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่ม ๒ ภาค ๑ หน้าที่ ๕๕

อ.กุลวิไล :

กราบเรียนท่านอาจารย์ค่ะ เพราะว่าข้อความที่ท่านแสดงไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ ที่เป็นหัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ ก็คือ ความไม่ทำบาปทั้งสิ้น ความยังกุศลให้ถึงพร้อม ความทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ค่ะ

ท่านอาจารย์ :

แม้แต่ฟัง ก็ต้องคิด ข้อแรกค่ะ

อ.กุลวิไล :

ความไม่ทำบาปทั้งสิ้น

ท่านอาจารย์ :

ความไม่ทำบาปทั้งสิ้น แสดงว่าต้องมีบาป แน่นนอน ใช่ไหม? แต่ว่า ทำบาปหรือเปล่า? และ "บาป" คืออะไร? โดยมาก เราจะข้ามข้อความที่ได้ยิน ได้ฟัง แต่ว่า ถ้าศึกษาโดยละเอียด ก็จะทำให้เข้าใจขึ้น เข้าใจขึ้น ว่า "บาป" อยู่ที่ไหน? และ "บาป" คือ อะไร? และ มีบาปหรือเปล่า? แล้วก็ ทำบาปหรือเปล่า?

...จริง ๆ แล้ว ขณะนี้ มี "สิ่งหนึ่ง" ซึ่งกำลังมีจริง ๆ
 แนนอน แต่ทุกคน "ข้าม" ไม่ค่อยจะคิดถึง "สิ่งนั้น" เลย
 ลองเดาสิคะ ช่วยกันคิดว่า สิ่งนั้น คือ อะไร? ขณะนี้ มีสิ่ง
 ที่มีจริง ๆ แนนอน จริงที่สุด กำลังมีด้วย แต่ว่า ข้ามความ
 จริงของสิ่งนี้หรือเปล่า?...

...สิ่งที่มีจริง ๆ ที่ทุกคนไม่คิด พอพูดถึง "บาป" ก็คิดถึง "บาป" แต่ลืม "จิต" ขณะนี้ มี "จิต" แน่นอน ใช้คำว่า "จิต" ไม่ใช่ของใคร น่าเข้าใจมาก "ธาตุรู้" ซึ่งใช้คำว่า "จิต" เป็นใหญ่ เป็นประธาน ทุกสิ่งที่กำลังปรากฏ ในขณะนี้ เพราะ "จิต" กำลัง "รู้" สิ่งนั้น...

...แต่เราก็ลืมเสมอ ไม่คิดถึงจิต แม้แต่คำว่า "ไม่ทำบาป"
ถ้าจิตไม่มีบาปเลย ก็จะไม่มีความว่า "ไม่ทำบาป" แต่เพราะ
เหตุว่า "จิต" ขณะนี้ ใครรู้จัก "จิต" บ้าง? ไม่ได้กล่าวถึงใคร
สักคนหนึ่ง แต่ กล่าวถึง "ธรรมะ" คือ "สิ่งที่มีจริง" ซึ่งเป็น
ใหญ่ ถ้าไม่มีสิ่งนี้ อะไร ๆ ก็ไม่ปรากฏ...

...เพราะฉะนั้น ในขณะนี้ ทุกคนได้ยินคำว่า "จิต" แล้วก็
รู้จัก "ธาตุรู้" ซึ่งกำลัง "เห็น" กำลัง "ได้ยิน" กำลัง "คิด"
ทั้งหมด ใช้คำว่า "จิต" มีจิตแน่นอน แต่ยังไม่รู้จักจิตดี
หรือว่า ลืมจิต อยู่เสมอ จิตนี้ มีมาตั้งแต่เมื่อไหร่? ถ้าจะ
กล่าวถึงชาตินี้ คือ ตั้งแต่เกิด แต่ว่า สิ่งที่มีอยู่ในจิต
ในขณะที่เกิด ต่างกันมาก ไม่เหมือนกันเลย เวลานี้ จิต

ทั้งนั้น ที่กำลังนั่ง กำลังฟัง กำลังคิดทั้งหมด เป็นจิตแต่ละ
หนึ่ง ซึ่งเกิดจากขณะแรกของชาตินี้ คือ เกิดขึ้น จึงทำให้
เป็นสิ่งที่มิมีชีวิต แล้วก็เกิดสภาพ "รู้" ซึ่งเมื่อเกิดรู้แล้ว ไม่
หยุด เกิดขึ้น แล้ว ดับไป ไม่ใช่จิตเก่า แต่ว่า จิตที่เกิดก่อน
นั้นแหละ เมื่อดับไปแล้ว เป็นปัจจัยให้จิตขณะต่อไป
เกิดขึ้น สืบต่อเรื่อยมา จนถึงเดี๋ยวนี้...

...เพราะฉะนั้น จะกล่าวว่า จิตดวงเดียว ได้ไหม? จิตดวง
เดียว หรือ ดวงหนึ่ง เกิดขึ้น แล้วก็ ดับไป เป็นปัจจัย ให้
จิตขณะต่อไป เกิดแล้วก็ดับไป และจิตนั้นแหละ หนึ่งนั้น
แหละที่ดับไป ก็เป็นปัจจัย ให้จิตอีกหนึ่งเกิดขึ้น แล้วก็ดับ
ไป เพราะฉะนั้น จะกล่าวว่า ตั้งแต่เกิด มีจิตเกิด ไม่ใช่
ใครเลย แต่เป็น "ธาตุรู้" ซึ่งเกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้น "รู้" สิ่งหนึ่ง
เพราะเป็นธาตุรู้ จึงต้องรู้ ไม่รู้ไม่ได้เลย เกิดขึ้นรู้...

...เรายังไม่ได้พูดถึงว่า แล้วจิตนั้น รู้อะไร? แต่กำลังพูดถึง "จิต" ธาตุรู้ ที่กำลังมีในขณะนี้ ให้รู้ว่า ตั้งแต่เกิด เรื่อยมา ตลอด เริ่มตั้งแต่เกิด ไม่ขาดจิตเลยแต่ไม่ใช่จิตเก่าสัก ขณะเดียว เป็นจิตที่เกิดขึ้น "รู้" แล้วก็ดับ เป็นปัจจัย ให้ จิตขณะต่อไป เกิดขึ้น "รู้" แล้วก็ดับ เป็นปัจจัยให้จิตขณะต่อไป เกิดขึ้น "รู้" แล้วก็ดับ ทีละหนึ่ง...

...ไม่ว่าจะเป็นวันไหน มี "เห็น" มี "ได้ยิน" มี "ได้กลิ่น" มี "ลิ้มรส" มี "รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส" มีการ "คิดนึก" ทั้งหมด นั้นแหละ เป็น "จิต" ไม่ใช่ "เรา" เพราะฉะนั้น การศึกษา ธรรมะ เพื่อให้มีปัญญา เข้าใจถูก เห็นถูก ในสิ่งที่มี และ เดียวนี้ ขณะนี้ ก็มีจิต ไม่ใช่ของใครเลย เป็นจิต จริง ๆ แต่ ว่า จะรู้จักจิตในขณะไหน ก็เมื่อขณะนั้น จิตนั้น กำลังเป็น อย่างนั้น...

...เพราะฉะนั้น ในขณะที่ พุดถึงจิต ที่เกิดดับสืบต่อ มา
จนถึงขณะนี้ รู้จักจิต ที่เกิดดับ ตั้งแต่ปฏิสนธิครั้งแรก
จนถึงขณะนี้หรือยัง? ฟังธรรมะ เพื่อเข้าใจ เข้าใจอะไร?
เมื่อมี "จิต" ไม่เคยเข้าใจจิต เพราะฉะนั้น ทุกคำ ในพระ
ไตรปิฎก กล่าวถึง "จิต" แม้แต่ "บาป" คือ สภาธรรมะ ที่
ไม่ดี เพราะเหตุว่า มีความโกรธ มีความโลภ มีความไม่รู้
สิ่งที่กำลังปรากฏ นี่ก็แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ไม่ดี ที่เป็นฝ่าย
บาป มี ไม่ใช่ไม่มี แล้วอยู่ที่ไหน? ก็อยู่ที่ "จิต"...

...เพราะฉะนั้น ถ้าเราสามารถ ที่จะเข้าใจจิตดีขึ้น ก็ารู้ว่า พระธรรม ที่ทรงแสดง อุปการะให้จิต ซึ่งมีมานานแสนนาน จนถึงขณะนี้ เป็นสภาพธรรมะที่ละบาป เพราะเหตุว่า ไม่รู้ความจริง ว่าขณะนี้ มีจิต มีจิต ก็ไม่รู้ บาปไหม? บาปอย่างหนึ่ง คือ ไม่รู้ความจริง พอไม่รู้ แล้วยังยึดถือจิตที่มี ที่เกิดดับสืบต่อ ที่ละหนึ่งขณะ แล้วไม่กลับมาอีก ว่า เป็น "เรา" บาปไหม? แต่บาปหลายอย่าง มีชื่อหลายอย่าง เพราะฉะนั้น ก็มีบาปแต่ละอย่าง เป็นสภาพธรรมะ ซึ่งเกิดพร้อมจิต ดับพร้อมจิต แล้วจะไม่เกิดกับสภาพธรรมะอื่นเลย...

...ถ้ากล่าวถึงจิตล้วน ๆ ขณะนี้ลองคิดถึง ไม่ใช่เรา แต่มี "ธาตุรู้" เกิดขึ้นล้วน ๆ ซึ่งจะต้องมีสภาพธรรมะ อาศัยกัน เกิดขึ้น แล้วแต่ว่า สภาพธรรมะนั้น รู้ แล้วก็มีลักษณะต่าง ๆ กันไป แต่ไม่ใช่จิต ซึ่งเป็นใหญ่ เป็นประธาน สภาพธรรมะ ซึ่งเกิดกับจิต ใช้คำว่า "เจตสิก" จะมีจิตเปล่า ๆ เป็นธาตุรู้เกิดขึ้น โดยไม่มีเจตสิก เกิดร่วมด้วยไม่ได้เลย เพราะว่า สภาพธรรมะใดก็ตามที่เกิด ต้องมีปัจจัย มีสิ่งที่อาศัยกันและกันเกิดขึ้น ขณะนี้ เดียวนี้ มีจิต และ เจตสิก รู้ไหม? ก็ไม่รู้ บาบไหม? ที่ไม่รู้?...

...กว่าที่จะรู้ว่า "บาป" คือ อะไร? บาป แคไหน? ก็จะต้องเข้าใจจริง ๆ ว่า มีสิ่งซึ่งพระผู้มีพระภาคฯ ตรัสรู้และทรงแสดงให้เข้าใจ เพราะว่า กำลังมี สิ่งที่กำลังมี แล้วไม่เข้าใจ จะหาใครมาบอก มาชี้แจงให้รู้ความจริงของสิ่งนั้น มีบุคคลเดียว คือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า...

...ที่ทรงแสดงสภาพธรรมะทุกอย่าง ตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้น ขณะนี้มีจิต แล้วก็มีเจตสิก เกิดพร้อมกัน และดับพร้อมกัน ไม่รู้ เป็นบาป ยังไม่ได้ทำบาป ที่มากกว่านี้ เพียงแต่ไม่รู้ความจริง ของสิ่งที่กำลังปรากฏ ก็บาปแล้ว...

...การที่จะ "ไม่ทำบาป" ก็จะต้องต่างกันกับ "ไม่มีบาป" ไหม? เพราะเหตุว่า มีบาป เพราะไม่รู้ความจริง ของสิ่งที่ปรากฏ แต่ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อนเลย ไม่ได้ฆ่าสัตว์ ไม่ได้ลักทรัพย์ ไม่ได้ไปถือเอาสิ่งของของผู้อื่น มาเป็นของตน ไม่ได้พูดคำไม่จริง คำไม่จริง แล้วพูด บาปไหม? บาป เพราะเหตุว่า ทำให้ผู้อื่น เข้าใจผิด...

...เพราะฉะนั้น บาปมีมากมาย แต่ว่า ไม่เคยสนใจที่จะรู้ว่า พระโอวาทที่ทรงแสดงว่า "ไม่ทำบาป" ก็ต้องเป็น "ปัญญา" ที่สามารถรู้ความจริงว่า บาป อยู่ที่ไหน? และ บาป คือ อะไร? และ บาป เมื่อไหร่? ขณะที่ไม่รู้ความจริง ขณะนี้ ก็เป็นบาปแล้ว แต่ยังไม่ได้ทำบาป แต่ถ้ามีการ ยึดถือสภาพธรรมะ ที่กำลังปรากฏ ด้วยความไม่รู้ แม้ธาตุรู้ ซึ่งเกิดขึ้นเห็น ก็เป็นจิต เป็นสภาพรู้ ซึ่งเห็น สิ่งที่กำลัง ปรากฏ แล้วดับไป ไม่รู้ ก็บาป...

...กำลังได้ยิน เป็นธาตุรู้ ซึ่งเกิดขึ้น ได้ยินเสียง แล้วก็ดับ
ไป ความไม่รู้ความจริง เป็นบาปไหม? ไม่รู้ เป็นบาป และ
ยึดถือสภาพธรรมะ ว่าเป็นเรา หรือว่า เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด
บาปไหม? เป็นบาปอีกอย่างหนึ่งแล้ว ไช้ไหม? "ไม่รู้" เป็น
บาปหนึ่ง แล้วก็ "การยึดถือ" สภาพที่ไม่มี ซึ่งเกิดดับ ด้วย
ความไม่รู้ ว่าเป็นสิ่งหนึ่ง สิ่งใดที่เที่ยง ตรงกันข้ามกับ
ความเป็นจริงของสิ่งนั้น ขณะนั้น ก็เป็นบาป...

...เพราะฉะนั้น จึงมีความเห็นผิด ซึ่งไม่ใช่เพียงความไม่รู้
ความไม่รู้นั้น ไม่รู้จริง ๆ ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ก็ไม่รู้ แต่ว่า
เมื่อไม่รู้ แล้วก็ยังยึดถือ สิ่งที่เราทราบดี ว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่
เที่ยงด้วย ขณะนั้น ก็เป็นบาปอีกชนิดหนึ่ง คือ เป็น
ความเห็นผิด ภาษาบาลี คือ ภาษาสมาธิ จะใช้คำว่า
มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิด ว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นอัตตา เป็น
โตสะ เป็นแก้อี้ เป็นคน ขณะนั้น ก็เป็นอัตตานุทิฎฐิ...

...ถ้าสิ่งนั้น ที่เคยยึดถือว่า เป็น "เห็น" ของเรา หรือว่า "ได้ยิน" เป็น "เราได้ยิน" ขณะนั้น ก็เป็น สักกายทิฏฐิ เพราะฉะนั้น การฟังพระธรรม ไม่ใช่ "เดิน" เพียงไม่ทำบาป แล้วยังงัย? บาปอยู่ที่ไหน? อย่างไร? เริ่มต้นอย่างไร ก็ไม่รู้ แต่พระธรรมที่ทรงแสดงทั้งหมด เพื่อความเข้าใจถูกต้อง เพื่อความเห็นถูก ที่ละเอียด ที่ละน้อย ในสิ่งที่มีจริง จนกระทั่ง สามารถที่จะรู้ความเป็นจริงได้ว่า ถ้าไม่รู้จักจิต ไม่เข้าใจจิต "มีเรา" ที่ไม่ทำบาป ผิดไปแล้วใช่ไหม? คือจริง ๆ แล้ว "ไม่มีเรา" แต่มี "จิต" แล้วก็มี "ความไม่รู้" แล้วก็มี "ความเห็นผิด"...

...เพราะฉะนั้น การฟังพระธรรม จึงเดินไม่ได้ แม้แต่ประโยคแรก ของโอวาทปาติโมกข์ ข้อความเบื้องต้น ที่ว่า "ไม่ทำบาปทั้งปวง" หมายความว่า ทุกอย่าง ที่จะทำให้เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความทุกข์ จากการกระทำนั้น ๆ...

...ไม่ทราบ มีผู้ใดที่จะสนใจ ที่จะเข้าใจ "จิตเต็ยวนี้"
ใหม่? มี ก็ไม่รู้ เพราะฉะนั้น จุดเริ่มต้นของบาป อยู่ที่
ไหน? อยู่ที่ ไม่รู้ความจริง ของสิ่งที่มีจริง ๆ ในขณะนี้...

...เวลาที่ได้ยินคำว่า "ไม่ทำบาป" แล้วไม่ทำ แต่ "ไม่รู้"
และ "เป็นเรา" ที่ไม่ทำ ใช่ไหม? แต่ไม่ใช่ความเห็นถูกต้อง
ว่า ไม่ทำบาป ก็เพราะเหตุว่า ขณะนั้น ได้มีความเข้าใจ
ธรรมะ ว่าไม่ใช่เรา ที่ทำบาป และ ไม่ใช่เรา ที่ไม่ทำ
บาป...

...เพราะฉะนั้น ธรรมะ ที่เป็นฝ่ายกุศล ฝ่ายดีงาม มี และ
ธรรมะที่เป็นฝ่ายที่ไม่ดีงาม ก็มี แม้เพียงข้อความที่ว่า ไม่
ทำบาป บาป เป็น อกุศล ไม่ดีงาม ไม่ทำบาป เป็น กุศล
ไม่ใช่เราเลย แต่ว่า เป็น จิต และ เจตสิก ซึ่งเกิดขึ้น ขณะนี้
ก็กำลังเกิดดับ แล้วแต่ว่า ขณะนั้น จะเป็นขณะที่เว้น ไม่
ทำบาป แต่ด้วยความรู้ ความเข้าใจว่า ไม่ใช่เรา แต่เป็น
กุศลจิตฝ่ายดีงาม ที่เกิดขึ้น เว้น วิรติ การทำบาป...

...เพราะฉะนั้น การฟังพระธรรม ต้องรู้ว่า ฟังพระธรรม
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเข้าใจความจริง ไม่ใช่
เพียงแค่ "คำ" แต่ต้องรู้ด้วยว่า ความจริงของสิ่งนั้น คือ
อะไร...

กราบเท้าบูชาคุณท่านอาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ที่เคารพยิ่ง
ขออนุโมทนาในกุศลศรัทธาของท่านเจ้าภาพดอกไม้ อาหารและเครื่องดื่ม ทุกท่าน
และขออนุโมทนาในกุศลจิตของทุก ๆ ท่าน ครับ

